

Тема 7. Структура та зміст зовнішньоторгівельного контракту. Базисні умови поставки (БУП).

План

1. Поняття зовнішньоторгівельного контракту.
2. Структура контракту.
3. Зміст додаткових умов контракту.
4. Поняття БУП. Класифікація умов базисних умов поставки. Характеристика БУП згідно правил «Інкотермс – 2020».
5. Поняття митного очищення (розмитнення) товару.

1. Поняття зовнішньоторгівельного контракту.

Зовнішньоторгівельний договір - основний комерційний документ зовнішньоторгівельної операції, що свідчить про досягнуту угоду між сторонами. Предметом зовнішньоторгівельного договору може бути купівля-продаж (поставка) товару, виконання підрядних робіт, оренда, ліцензування, надання права на продаж, консигнація і ін. Незважаючи на те, що національне законодавство цілого ряду країн, визнає зовнішньоторгівельний договір тільки у письмовій формі, у міжнародній практиці допускається усна форма укладання зовнішньоторгівельного договору. Права та обов'язки сторін за зовнішньоторгівельним договором зазвичай набуває чинності з моменту його укладення (підписання). Разом з тим законодавство ряду країн визнає зовнішньоторгівельний договір, укладені шляхом листування.

Зовнішньоторгівельні договори різняться між собою, як за тривалістю дії, так і за цільовим призначенням. Одні з них передбачають поставку товару до певного терміну, причому у разі порушення продавцем установленого терміну поставки, покупець має право негайно розірвати зовнішньоторгівельний договір. Інші укладаються на термін від 3 до 5 років і більше, зазвичай при регулярних і масових поставках або при розтягнутості в часі строку виконання зобов'язань за зовнішньоторгівельним договором.

При прямих зв'язках між підприємствами з метою оперативного обміну полягають річні зовнішньоторгівельні договори, в яких вказується узгоджена сума взаємних поставок протягом року, як правило, на збалансованій основі.

Спеціальні зовнішньоторгівельні договори націлені на забезпечення проектно-монтажних робіт, техобслуговування, поставок спеціалізованої продукції, запасних частин та ін

Рамкові зовнішньоторгівельні договори включають лише основні узгоджені умови, які не вважаються остаточними, підлягають подальшому уточненню в ході виконання відповідних робіт. Ще більшою розпливчатістю, розмитістю зобов'язань відрізняються зовнішньоторгівельні договори наміри. Розрахунки за поставки товарів (послуг) за зовнішньоторгівельним договором можуть проводитися в іноземній, міжнародній, національній валюті і на безвалютній основі.

Зміст контракту складають його умови, про які сторони домовляються в процесі укладання угоди. *Умови* – це узгоджені сторонами та зафіксовані в документі статті, в яких визначені права та обов'язки сторін.

З точки зору обов'язковості умови контракту поділяються на:

- *обов'язкові* - якщо одна із сторін їх не виконує, інша сторона має право розірвати контракт і вимагати відшкодування збитків.
- *додаткові* - передбачають, що при порушенні їх однією із сторін, інша не має права розривати контракт, але може вимагати виконання контрактних зобов'язань і вжити штрафні санкції, якщо це передбачено контрактом.

2. Структура договору

Форма зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які укладаються суб'єктами ЗЕД, затверджена наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 06.09.2001 р. № 201. Цей наказ визначає умови, які мають бути передбачені в договорі, якщо

сторони такого договору не погодилися про інше щодо викладення умов договору і така домовленість не позбавляє договір предмета, об'єкта, мети та інших істотних умов, без погодження яких сторонами договір може вважатися не укладений, або його може бути визнано недійсним внаслідок недодержання форми згідно з чинним законодавством України. Реальні контракти, що укладаються суб'єктами ЗЕД, можуть містити, крім зазначених обов'язкових умов, і довільні умови, які не мають суперечити чинному законодавству. Розглянемо основні розділи зовнішньоекономічного контракту купівлі-продажу.

Преамбула - вступна частина контракту, яка містить юридичні назви сторін, посилання на місце та дату підписання контракту.

1. *Предмет контракту* - констатація виду угоди, найменування товару, його характеристики, номенклатурної належності чи асортименту.

2. *Кількість товару* - цифрове вираження обсягу поставки товару із зазначенням одиниці виміру та використовуваної системи мір та ваг.

3. *Якість товару* - визначення сукупності характеристик і властивостей товару, які обумовлюють його здатність задовольняти ті або інші споживчі потреби покупця.

4. *Базисні умови контракту* - посилання на конкретну модель розподілу обов'язків між продавцем та покупцем щодо здійснення перевезень, найму перевізника, страхування, оформлення документації, «очищення» товару від мита тощо.

5. *Транспортні умови* - визначають вид транспорту, обов'язки щодо швидкості завантажувальних та розвантажувальних робіт, компенсації за затримки, характер відносин між контрагентами та перевізником.

6. *Ціна товару* - може встановлюватися залежно від характеру товару й від практики, що склалася у процесі торгівлі даним товаром.

7. *Термін поставки* - вказівка на дату, місяць, квартал та рік поставки товарів, тобто реального передання товару.

8. *Умови платежу* - визначення терміну, способу, засобів та форми здійснення платежу.

9. *Пакування* - визначення характеру тари та упаковки, як внутрішньої, що не може бути відділеною від товару, так і зовнішньої.

10. *Здавання і приймання товару* - процедура фізичного передання товару, яке супроводжується відповідними формальними діями та документальним оформленням.

11. *Гарантії виконання контракту та обслуговування* - умови, згідно з якими продавець може брати зобов'язання як щодо якості поставленого товару, так і щодо підтримки його функціональних якостей протягом певного часу.

12. *Обставини нездоланної сили (форс-мажорні)* - констатація умов, за яких можливими є перенесення термінів виконання контракту або часткове чи повне звільнення сторін від контрактних зобов'язань.

13. *Санкції за порушення умов контракту* - положення про характер і розміри компенсацій, штрафів за порушення термінів, поставку неякісної продукції, некомплектну та кількісно неповну поставку, а також порушення інших положень контрактів.

14. *Арбітраж* - вказівка на арбітражну інстанцію, котра розглядатиме спори між сторонами, які сторонам не вдасться врегулювати договірним способом.

3. Зміст додаткових умов контракту.

Як вже зазначалося, додаткові умови контракту передбачають, що при порушенні їх однією із сторін, інша не має права розривати контракт, але може вимагати виконання контрактних зобов'язань і вжити штрафні санкції, якщо це передбачено контрактом.

- *Умови приймання-здавання товару* (робіт, послуг). У цьому розділі визначаються строки та місце фактичної передачі товару, перелік товаросупровідних документів. Приймання-здавання проводиться за кількістю згідно з товаросупровідними документами, за якістю - згідно з документами, що засвідчують якість товару. У результаті здачі-приймання товару покупець отримує можливість здійснювати повний контроль над товаром. Передача товару покупцю здійснюється за рахунок продавця.

- *Страхування товару*. Проблема відшкодування збитків тісно пов'язана зі страхуванням. Вказівка в контракті базисних умов визначає і обов'язки сторін зі страхування.

Так, за умовами ФОБ експортер страхує вантаж при транспортуванні до порту навантаження і в порту до завантаження його на борт судна. Подальша турбота про страхування лежить на покупцеві. У контрактах зустрічаються і спеціальні докладні положення про страхування (що страхується, від яких ризиків, хто страхує і на чю користь).

- *Умови платежів.* Цей розділ визначає валюту платежу, строк платежу, спосіб платежу, форми розрахунків, валютні застереження та гарантії виконання сторонами взаємних платіжних зобов'язань.

- *Строк платежу.* У контракті фіксуються конкретні строки платежу. Якщо строки не встановлені прямо чи опосередковано, то платіж зазвичай здійснюється через певне число днів після повідомлення продавцем покупця про те, що товар переданий в його розпорядження; за інших умов поставки - через певне число днів після повідомлення продавцем покупця про відправку товару (залежно від торгових звичаїв, що прийняті в міжнародній практиці). Те, коли здійснюється оплата товару по відношенню до його фактичної поставки, залежить від способу платежу.

- *Порядок вирішення спорів і застосовне право.* Порядок вирішення спорів між сторонами регулюється арбітражним застереженням, що містить домовленість сторін про передачу суперечок на розгляд в арбітраж, або пророгаційної угодою, що виражає волю сторін про передачу суперечок на розгляд до суду будь-якої держави. Застосовне право визначається сторонами шляхом вказівки на відповідну правову систему, і ця обставина служить реалізацією принципу автономії волі в міжнародному приватному праві, у відповідності з яким сторони міжнародного комерційного контракту має право самостійно визначати правовий статут своїх контрактних зобов'язань.

- *Санкції та рекламації.* Контракт має містити гарантії, достатні для захисту інтересів сторін на випадок порушення договору однією із них. Як правило, це:

- пені, неустойки, штрафи, що сплачуються стороною, яка не виконала своїх зобов'язань;

- норми завантаження та порядок обчислення, обліку ста-лійного часу (максимального часу для завантаження); договори міжнародної купівлі-продажу

- умови призначення стивідорів (у трюми, на розвантаження) та агентів (на митницю);

- ставки, умови та порядок оплати перевізнику демереджу (штраф за перевищення сталійного часу) та диспачу (винагороди за його скорочення);

- умова, що жодна зі сторін не має права передавати свої права та зобов'язання за контрактом третій стороні без письмової згоди другої;

- умова, що після укладання контракту все попереднє листування втрачає силу;

- умови договору, що визначають порядок його зміни чи анулювання.

- *Доповнення і додатки до контракту.* Всі додатки до контракту (технічна документація, специфікації тощо) є його не від'ємними частинами. Доповнення доконтракту - це зміни чи доповнення раніше погоджених умов контракту.

За домовленістю сторін у договорі (контракті) можуть визначатися також інші умови: страхування, гарантії якості, умови залучення субвиконавців договору (контракту), агентів, перевізників, визначення норм завантаження (розвантаження), умови передачі технічної документації на товар, збереження торгових марок, порядок сплати податків, митних зборів, різного роду захисні застереження, з якого моменту договір (контракт) починає діяти, кількість підписаних примірників договору (контракту), можливість та порядок внесення змін до договору (контракту) тощо.

- *Форс-мажорні обставини.* Цей розділ містить відомості про те, за яких випадків умови договору (контракту) можуть бути не виконані сторонами. Такі обставини називаються обставинами нездоланної сили, або форс-мажорними обставинами. Форс-мажор буває: довгостроковий (заборона експорту-) імпорту, війна, блокада, валютні обмеження) і короткостроковий (пожежі, повені, замерзання портів, морів, закриття морських проток, відхилення в дорозі через воєнні дії).

Сторони звільняються від виконання зобов'язань на строк дії обставин нездоланної сили або можуть відмовитися від виконання договору (контракту) частково або в цілому без додаткової фінансової відповідальності. Сторони повинні інформувати одна одну про такі

обставини та надати відповідні документи, якими, як правило, служать довідки національних торгових палат.

4. Поняття БУП. Класифікація умов БУП

Базисні умови поставки — визначені зовнішньоекономічними контрактами, угодами умови поставок продукції, якими передбачаються розподіл зобов'язань: види документів, порядок їх оформлення, сум і строків оплати, розподіл транспортних, митних, страхових та інших витрат, відповідальність за збереження вантажу тощо.

Базисні умови постачань являють собою сукупність основних обов'язків контрагентів по транспортування та страхування товарів на шляху руху їх від експортера до імпортера. Протягом тривалої міжнародної торгової практики склалися певні умови обміну товарами, сукупність яких формує торгові терміни.

Для уникнення протиріч між торговими термінами Міжнародна торгова палата розробила і опублікувала вперше в 1936 році збірку тлумачень найбільш часто вживаних торгових термінів - Інкотермс.

У сучасній практиці міжнародної торгівлі отримав певне визнання і досить широке застосування "Інкотермс", так як пропоноване в ньому тлумачення окремих термінів відповідає найбільш поширеним торговим звичаям і правилам торгівлі, які склалися на світовому ринку.

"Інкотермс" носить факультативний характер, і його застосування в повному обсязі або в якійсь частині в договорі залежить від волі договірних сторін.

Базисні умови визначають і інші обов'язки продавців і покупців, а саме:

- хто і за чий рахунок забезпечує транспортування товарів на території країн продавця, покупця, транзитних країн, морем і повітрям;
- обов'язки продавців у частині упаковки і маркування товарів;
- обов'язки сторін щодо страхуванню вантажів;
- обов'язки сторін щодо оформленню комерційної документації;
- місце і час переходу з продавця на покупця ризиків випадкового пошкодження або псування товарів.

Потреба в перегляді "Інкотермс" і доповнення його новими комерційними термінами зумовлені намаганням учасників міжнародних комерційних угод врахувати особливості, пов'язані з появою нових видів транспортування. Введені в "Інкотермс" нові терміни можуть застосовуватися при транспортуванні практично будь-яким видом транспорту, в тому числі і при змішаних перевезеннях.

5. Поняття митного очищення (розмитнення) товару

Поняття "митне очищення" (розмитнення) вантажів включає в себе з одного боку сплату суб'єктом ЗЕД всіх необхідних митних податків та зборів (тарифне регулювання ЗЕД), а з іншого – отримання документів дозвільного характеру, що їх встановило законодавство України (нетарифне регулювання ЗЕД).

Митне очищення здійснюють митні органи України. Сплата всіх митних платежів здійснюється за вантажною митною декларацією (ВМД).

ВМД – це уніфікований документ, що застосовується у всіх країнах світу, містить дані про вантаж, його кількість, вартість, а також за цим документом йде сплата усіх необхідних податків.

Митне очищення здійснюється для експортних та імпорتنних вантажів. Для стимулювання українських товаровиробників митним законодавством встановлено мінімальні сплати, а саме:

- При експорті суб'єкти ЗЕД звільняються від сплати експортного мита (за виключенням металобрухту та ВРХ) і здійснюється сплата тільки митних зборів:
 - За митне оформлення вантажу (0,1 % вартості, але не більше 1000 \$);
 - За митний догляд вантажу (20\$ за 1 год. роботи одного інспектора).

Після закінчення експортної операції ДПА на підставі представленого примірника ВМД повертає суб'єкту ЗЕД 20% вартості експортного товару, тобто ПДВ.

До експортних вантажів не застосовуються методи нетарифного регулювання, за винятком встановлених законодавством виключень.

При здійсненні імпоротної операції, суб'єкт сплачує: імпортне мито, ПДВ; акциз, якщо товар *нідакцизний*.

Таким чином митне очищення для імпорту буде виглядати так:

(Вартість товару + Мито + Акциз) 20 % ПДВ

Крім цього суб'єкти ЗЕД (при імпорті) сплачують **митні збори**:

- За митне оформлення вантажу (0,1 % вартості, але не більше 1000 \$);
- За митний догляд вантажу (20\$ за 1 год. роботи одного інспектора).